

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 7 юли 2023 г.
(OR. en)

11664/23

ENV 832
CLIMA 350
AGRI 385
FORETS 82
RECH 347
ENER 438
IND 378
COMPET 745
CHIMIE 70

SAN 451
ECOFIN 761
CONSOM 274
AGRILEG 128
SEMENCES 30
PHYTOSAN 42
PESTICIDE 37
FOOD 58

ПРИДРУЖИТЕЛНО ПИСМО

От: Генералния секретар на Европейската комисия, подписано от
г-жа Martine DEPREZ, директор

Дата на получаване: 6 юли 2023 г.

До: Г-жа Thérèse BLANCHET, генерален секретар на Съвета на
Европейския съюз

№ док. Ком.: COM(2023) 410 final

Относно: СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ,
СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН
КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ Гарантиране на
адаптивното и устойчиво използване на природните ресурси на ЕС

Приложено се изпраща на делегациите документ COM(2023) 410 final.

Приложение: COM(2023) 410 final

Брюксел, 5.7.2023 г.
COM(2023) 410 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

**Гарантиране на адаптивното и устойчиво използване на природните ресурси на
ЕС**

1. Въведение

Европейският зелен пакт е задължителен инструмент за гарантиране на здравето на нашето население и нашата планета. От представянето му през декември 2019 г. с него бе поставено началото на дълбока и цялостна трансформация на нашето общество и икономика. С вече договорените и завършени инициативи „Подготвени за цел 55“ и напредъка, постигнат по предложенията за **кръгова икономика** и **нулево замърсяване**, се проправя пътят към постигане на целите на Европейския съюз в областта на климата за 2030 и 2050 г.

Тези инициативи и техните цели се опират както на решенията, предоставени от природата, нашият най-добър съюзник в борбата с изменението на климата, така и на новите технологии и иновациите. За да бъдат спазени международните ангажименти на Европейския съюз както по Парижкото споразумение, така и по рамката за биологичното разнообразие Кунмин-Монреал, както и с оглед на Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие, за да се гарантира преход към устойчива икономика и постигане на неутралност и адаптиране по отношение на изменението на климата, по-специално за да се подобри поглъщането на въглерод от естествени поглъщатели и за да бъдат изпълнени изискванията на Европейския закон за климата, трябва незабавно да възстановим и укрепим устойчивостта на естествените екосистеми в целия ЕС. Необходимо е да се увеличи способността им да ни помагат да се адаптираме към изменението на климата, да се подобри опазването на водните ресурси и да се увеличи производственият им капацитет, за да се гарантира трайна продоволствена и материална сигурност.

Тъй като сушите, горските пожари, недостигът на вода и рисковете от наводнения бързо се увеличават и за съжаление засягат вече три четвърти от европейските държави¹, е необходим по-голям напредък по друг стълб на Европейския зелен пакт: **осигуряване на устойчиво използване на природните ресурси на ЕС**. Това също така ще засили устойчивостта на храната и земеделието в Европа.

Неустойчивото използване на природните ресурси е един от основните фактори за кризата с климата и биологичното разнообразие, което от своя страна вече струва хиляди животи и милиарди евро само в ЕС². Здравите екосистеми са от съществено значение, за да осигурим годно за живот и устойчиво бъдеще за себе си и за следващите поколения, както и за да укрепим устойчивостта на ЕС срещу бедствия. Деграцията и замърсяването на почвите и отслабената устойчивост на екосистемите имат последици за много сектори, по-специално за селското стопанство, рибарството и свързаните с тях

¹ Съвместен изследователски център — Европейска обсерватория за сушите

² Между 1980 и 2021 г. щетите, свързани с метеорологичните условия и климата, възлизат на приблизително 560 милиарда евро (стойности от 2021 г.). Обезпокояващо е, че през последните десет години щетите, свързани с метеорологичните условия и климата, продължават да нарастват непрекъснато. Едно единствено събитие като наводненията през 2021 г. в Германия и Белгия може да причини щети на стойност почти 50 милиарда евро.

вериги на стойността. От своя страна, загубата на добиви поради влошено състояние на околната среда, замърсяване, суши, горещи вълни, наводнения и нови вредители струват скъпо за фермерите, рибарите, а оттам и за гражданите, като това води до повишени цени на храните.

С настоящия пакет ЕС продължава да спазва международните си ангажименти, като проправя пътя за здрави почви в Европа чрез внасянето на предложение за **мониторинг и устойчивост на почвите**, с което ще се осигури възможността за мониторинг на здравето на почвите и ще бъде предложен набор от мерки за подкрепа за постепенното подобряване на състоянието им. Както е изложено и в стратегията „От фермата до трапезата“, в него също така се предлага нова регулаторна рамка за **растителен и горски репродуктивен материал**, чрез която ще се насърчат иновациите и устойчивите практики, като се използва технологичният напредък в **новите геномни техники** за разработване на устойчиви растения и създаване на допълнителни възможности за намаляване на употребата и риска от химически пестициди. Мерките за предотвратяване и намаляване на **отпадъците от храна и текстил** също ще допринесат за по-ефективно използване на природните ресурси и допълнително намаляване на емисиите на парникови газове, както е посочено и в Плана за действие относно кръговата икономика.

С настоящия пакет **се допълват вече приетите предишни предложения по линия на Зеления пакт**, като Законът за климата и преразгледаният Регламент за земеползване, промени в земеползването и горско стопанство (Регламент за ЗПЗГС), или тези, които все още са в процес на съвместно вземане на решения, като Законът за възстановяване на природата, който е водещото предложение по стълба за природните ресурси в рамките на Зеления пакт и има ключова роля за постигане на договорените международни цели относно биологичното разнообразие. Настоящият пакет също така е тясно свързан с предложенията относно **сертифицирането на поглъщането на въглерод и устойчивото използване на пестициди**, както и с предложенията, свързани с **нулевото замърсяване**. Заедно тези предложения ще дадат **възможност на ЕС да насочи и ускори прехода към устойчива икономика и общество**.

Взети заедно, тези мерки ще осигурят дългосрочни икономически, социални, здравни и екологични ползи за всички. Те ще бъдат от полза по-специално за онези, чийто живот е свързан пряко със земята и природата, под формата на **по-устойчиви природни активи**. Това допринася за проспериращи селски райони, **продоволствена сигурност**, устойчива и **процъфтяваща биоикономика** и предпазва от последиците от изменението на климата и загубата на биологично разнообразие. Чрез повишаване на устойчивостта и здравето на почвите, тези предложения могат да осигурят **допълнителни възможности за доходи за земеделските стопани и други лица, стопанисващи земи**, които могат да бъдат възнаградени за въглеродно земеделие, да получат плащания за екосистемни услуги или за увеличаване на стойността на здрави почви и храни, произведени върху тях.

2. Използване на природните ресурси и подобряване на здравето на почвите

Реалността днес е, че състоянието на почвите в ЕС е изключително тревожно. Между 60 до 70 % от почвите в ЕС в момента не са в добро състояние³. Освен това един милиард тона почва се отмива всяка година поради ерозия, което означава, че оставащият плодороден горен слой непрекъснато намалява. Усвояването на земя и запечатването на почвите също водят до необратима загуба на най-плодородните почви. Общите разходи, свързани с деградацията на почвите, се оценяват на над 50 милиарда евро годишно. Без подходящи действия тези разходи ще продължат да се увеличават.

Сушите, наводненията, епидемиите от вредители, горските пожари и други предизвикани от климата екстремни метеорологични явления (включително бури) допълнително влошиха здравето и устойчивостта на нашите почви. Честотата на тези явления се е увеличила през последните години. Степента на интензивното въздействие на сушата се увеличава в ЕС, което показва влошаване на състоянието на екосистемите. От 2000 г. насам при осем години е наблюдавана по-висока от дългосрочната средна стойност по отношение на въздействието на сушата, пет от които са били през последното десетилетие⁴. Една десета от градското население на Европа в момента живее в райони, изложени на потенциален риск от наводнения⁵.

При последните два сезона на горски пожари (2021 и 2022 г.) бе наблюдавана тревожна тенденция на по-висок от очаквания брой горски пожари, както и по-големи опожарени площи земя. Сезоните на горските пожари също започват по-рано и приключват по-късно през годината. Поради това през последните години повече държави членки са поискали подкрепа от други държави членки чрез Механизма за гражданска защита на Съюза (МГЗС) за гасене на пожари, тъй като са преценили, че собствените им ресурси за реагиране са недостатъчни.

Укрепването на капацитета за реагиране при пожари, наводнения, ерозия на почвите и суши обаче не е достатъчно. Подобряването на здравето на почвите е основният начин за укрепване на превенцията и управлението на бедствия в бъдеще.

За управлението на сушите и на недостига на вода са необходими новаторски подходи, съчетаващи традиционни действия за управление на риска от недостига на вода и от суши с акцент върху осигуряването на по-голяма устойчивост на екосистемите. Здравите почви задържат вода с количество до 25 % от масата си, като допринасят за предотвратяването на риска от бедствия и функционират като дългосрочни резервоари за зареждане на подземните водни обекти. Естественният капацитет на устойчивите

³ Движещи сили на продоволствената сигурност, работен документ на службите на Комисията SWD (2023) 4

⁴ <https://www.eea.europa.eu/ims/drought-impact-on-ecosystems-in-europe>

почви, влажните зони и горите да съхраняват вода е по-висок от това, което би могло да се постигне чрез скъпи нови изкуствени резервоари⁶. Подобреното задържане на вода може да смекчи въздействието на наводненията, както и на сушиите, и да направи околната среда по-устойчива на свлачища и ерозия на почвите. Като цяло при природосъобразните решения за предотвратяване на наводнения, например, се наблюдават високи съотношения между ползи и разходи⁷. Здравите почви с висока степен на инфилтрация на вода също подпомагат установяването на растителна покривка, която предотвратява и е устойчива на горски пожари.

Освен че помагат за подготовката за нарастващите последици от изменението на климата, здравите почви са и предпоставка за нашето собствено здраве, както и за здравето на много екосистеми. Те представляват основата за производството на селскостопански храни и за устойчива биоикономика. Тъй като 95 % от нашата храна се произвежда пряко или непряко върху почви, деградацията на почвите има пряко въздействие върху продоволствената сигурност. Почвите също така са основен източник на суровини, необходими за нашия екологичен преход и цифров преход. Природните ресурси и услугите, предоставяни от здрави екосистеми, включително производството на храни, са от решаващо значение за жизнеспособността на нашата икономика и общество. Тъй като деградиралите и замърсени почви имат силно намален капацитет да съхраняват въглерод и да осигуряват естествен достъп за растенията до хранителни вещества, по-нататъшното влошаване на състоянието на европейските почви би затруднило допълнително и изпълнението на европейските климатични цели и правните задължения на държавите членки по Регламента за ЗПЗГС. Успоредно с това деградиралите почви намаляват икономическия смисъл от въглеродно земеделие, докато здравите почви гарантират доходите на земеделските стопани от производството на храни, от въглеродно земеделие, както и от активите на селското стопанство.

Ето защо е толкова важно органите на държавите членки, земеделските стопани и други собственици на земя да разработят и въведат правилни мерки за управление и възстановяване на почвите на правилното място. За тази цел с **предложението относно почвите** се въвежда **солидна и съгласувана рамка за мониторинг на почвите за всички почви** в ЕС и за непрекъснато подобряване на здравето на почвите в Съюза с оглед постигане на здрави почви до 2050 г. Предложението се основава на практики, които вече са подкрепени от Общата селскостопанска политика (ОСП), и не въвежда нови задължения за земеделските стопани. Рамката за мониторинг обединява няколко източника на данни за почвите, като комбинира данни от вземане на почвени проби от Land Use and Coverage Area frame Survey (Рамковото изследване на земеползването и

⁶ [“What the future has in Store: A new Paradigm for Water Storage” \(„Какво ни очаква в бъдеще: Нова парадигма за съхранение на вода“\)](#), Световната банка, 2023 г.

⁷ [“Economics for Prevention and Preparedness: Investment in Disaster Risk management in Europe makes Economic Sense” \(„Икономика за превенция и готовност: Инвестицията в управлението на риска от бедствия в Европа има икономически смисъл“\)](#), доклад на Световната банка, 2021 г., обобщаващ доклад, стр. 14.

земната покривка)⁸ (LUCAS) със сателитни данни по програма „Коперник“, данни, генерирани в рамките на мисията „Пакт за почвите за Европа“⁹, както и данни от национални и частни източници.

Това ще улесни усилията на държавите членки да следят изпълнението на ангажиментите си съгласно Регламента за ЗПЗГС и националните планове в областта на енергетиката и климата, Общата селскостопанска политика, както и съгласно предложението Закон за възстановяване на природата. Така ще се осигури принос за редовния доклад относно мониторинга и перспективите за нулево замърсяване¹⁰ и за мониторинга на биологичното разнообразие, в които към момента данните за почвите не са включени на същото ниво, както данните за въздуха и водата. В същото време точната диагноза в целия ЕС ще помогне на органите на държавите членки, земеделските стопани и други собственици на земя да разработят и въведат подходящите мерки за управление и възстановяване на почвите.

Данните за почвите ще бъдат включени също в разработването и внедряването на иновации, технологични и организационни решения в земеделските практики, включително диверсификацията на културите, прецизното земеделие, развитието на растенията, цифровизираните инструменти за управление на почвите или в използването на решения с изкуствен интелект от сензорни системи и полеви измервателни системи. Това ще даде възможност на земеделските стопани да прилагат най-подходящия метод за третиране и ще им помогне да поддържат и увеличат плодородието на почвите и добивите, като същевременно сведат до минимум потреблението на вода и хранителни вещества. Освен това с данните за почвите може да се извършва разширен анализ на тенденциите на засушаване, задържане на вода и ерозия, което допринася за предотвратяването и управлението на бедствия.

В предложението се определят също така **принципи за устойчиво управление, приложими към управляваните почви** в Европа, както и към почвите, използвани в селското стопанство. С него се помага на държавите членки да разработят и определят регенеративни практики по приобщаващ начин със земеделските стопани и други лица, стопанисващи земи.

Достъпът до данни за почвите също е от решаващо значение за горските стопани, за да могат да поддържат и повишават екологичната и социално-икономическата стойност на своите гори. Горите и другите залесени земи покриват почти половината от земната повърхност на ЕС и играят ключова роля в подкрепата на силна биоикономика, основана на горите, смекчаването и адаптирането към изменението на климата и запазването и възстановяването на биологичното разнообразие. Залесената земя е основният фактор за поглъщането на въглерод в ЕС. Значението на горите и многобройните им функции се очаква да нарасне в бъдеще, също така като източник на

⁸ [Overview - Land cover/use statistics - Eurostat \(Преглед — Статистика за земното покритие/използване — Евростат\) \(europa.eu\)](#)

⁹ [Soil health and food \(Здравето на почвите и храните\) \(europa.eu\)](#)

¹⁰ [Цели за нулево замърсяване \(europa.eu\)](#)

суровини за биоикономиката, като разширените вериги на стойността, основани на горите, в момента поддържат 4,5 милиона работни места в ЕС. Изменението на климата обаче причини изсъхване на значителен брой дървета и временна загуба на гори в много държави — членки на ЕС, през последните години. Икономическите въздействия от горските пожари възлизат на около 1,5 милиарда годишно, а в резултат на нарастващите температури се очаква стойността на горската земя да намалее с няколкостотин милиарда евро до края на века поради промени в състава на видовете.

За внедряването, широкомащабното развитие и успеха на нови устойчиви бизнес модели като въглеродно земеделие, основано на сертификат за отстраняване на въглерод и плащания за екосистемни услуги, се изискват висококачествени данни, особено за почвите. Очаква се доброволното сертифициране на здрави почви да повиши стойността на сертификата за отстраняване на въглерод и да осигури допълнително социално и пазарно признание за устойчиво управление на почвите и свързаните с тях хранителни продукти.

Ползите от плодородните почви и признаването на мерките за постигането на това ще помогнат за стимулиране и на частното финансиране, тъй като хранително-вкусовата промишленост и други предприятия вече са започнали да въвеждат програми, насочени към заплащане на екосистемни услуги и подкрепа на устойчиви практики, свързани със здравето на почвите. Чрез диверсификацията на селскостопанските и горските производствени системи, придружена от по-голямо разнообразие от годни за предлагане на пазара продукти, се осигуряват също възможности за създаване на нови работни места в ЕС. Инициативите за въглеродно земеделие могат да бъдат финансирани чрез Общата селскостопанска политика, други инструменти на ЕС за финансиране като Програмата за околната среда и действията по климата (LIFE) и „Хоризонт Европа“, публично финансиране като държавна помощ, частни инициативи, свързани с пазарите на въглеродни емисии, или чрез комбинация от тези възможности за финансиране.

Каре 1. Извличане на ползи от подобрените данни и знания

- Предложението относно почвите ще даде възможност на земеделските и горските стопани да получат независими и безпристрастни съвети как да поддържат почвите си в добро състояние.
- Всички лица, стопанисващи земи, ще имат (доброволен) достъп до сертифициране на здрави почви. Това ще окаже влияние върху стойността на земята. Може да се очаква, че здравите почви ще имат по-висока стойност, тъй като ще се докаже, че са по-устойчиви на въздействията от изменението на климата и нестабилността на метеорологичните условия. Това е от ключово значение както за пазара на земя, така и за младите и нови земеделски стопани. Здравите почви произвеждат здравословна храна, съхраняват повече въглерод, регулират водните и хранителните потоци и поддържат биологичното разнообразие. Това може да бъде отразено и от пазара, например чрез етикетиране във връзка с устойчивостта или чрез кредити за намаляване на емисиите в контекста на сертифициране за отстраняване на въглерод.
- Чрез данните за почвите земеделските стопани ще могат да отчетат

разнообразието от почвени условия и следователно да приложат най-подходящия метод за третиране: това ще доведе до увеличаване на плодородието и добивите, като същевременно ще бъде сведено до минимум потреблението на вода, пестициди и торове.

- Данните за замърсяването на почвите се изискват все повече от собствениците на земя и оказват влияние върху стойността на земята, особено в случаите, когато е необходимо възстановяване (например от бивши промишлени обекти) преди земята да може да се използва повторно за други цели (например за жилища).
- Достъпът до данни също така ще улесни технологичното развитие и иновациите в селскостопански области като прецизно земеделие, управление и диверсификация на културите, цифровизирани инструменти за управление на почвите или използването на решения с изкуствен интелект от сензорни системи и полеви измервателни системи.
- Освен това данните за почвите могат да се използват от държавите членки и ЕС за разширен анализ на тенденциите при засушавания и наводнения, като по този начин се допринася за по-доброто управление на бедствия и устойчивостта.
- С мисията на ЕС „Пакт за почвите за Европа“ се тества и увеличава мащабът на решенията за устойчиво управление на земята и почвите в селското стопанство, горското стопанство и други видове земеползване, за да се постигне напредък към подобряване на здравето на почвите и да се помогне за развитието на хармонизирания мониторинг и докладването относно почвите в Европа. Храните също са една от ключовите системи, разгледани в мисията на ЕС за адаптиране към изменението на климата, в която са заложили амбиции поне 150 региона или местни единици да станат устойчиви на изменението на климата до 2030 г.
- Европейското партньорство за биологично разнообразие, Европейското партньорство за сигурността на водоснабдяването за планетата, Партньорството за устойчиви продоволствени системи, Партньорството за агроекология са съгласувани инициативи за научни изследвания и иновации, предоставящи конкретни решения на заинтересованите страни, които трябва да предприемат действия по отношение на храните, водата и биологичното разнообразие.

3. Подкрепа за устойчиви продоволствени системи

Двойната криза, свързана с изменението на климата и загубата на биологично разнообразие, насочи вниманието върху дългосрочната устойчивост и необходимостта от преход към устойчиво селско стопанство и продоволствени системи. От научния анализ е видно, че изменението на климата и загубата на биологично разнообразие са сред най-големите заплахи за продоволствената сигурност в световен мащаб. За да се гарантира трайна продоволствена сигурност, трябва да се използват всички налични решения.

Както е определено в предложението за Закон за възстановяване на природата, възстановяването и подобряването на биологичното разнообразие в селскостопанските екосистеми е належащо, за да се гарантира преходът към устойчиви продоволствени системи и дългосрочната им устойчивост. Повече от 75 % от световните хранителни култури и почти 5 милиарда евро от селскостопанската продукция на ЕС зависят от опрашването от животни. Научните доказателства показват, че през последните 30 години

вече са загубени повече от три четвърти от летящите насекоми. В момента всеки трети вид пчели и пеперуди в ЕС намалява. Биологичното разнообразие и устойчиво управляваните земеделски екосистеми са по-устойчиви на изменението на климата. За да се поддържа устойчивостта на нашите земеделски екосистеми, трябва да разчитаме на устойчива система за производство на храни. За тази цел са необходими здрави екосистеми, които поддържат плодородието на почвите, кръговрата на хранителните вещества, регулирането на климата и водата, опрашването и естествения контрол на вредителите.

Доброто здраве на биологичното разнообразие и функциониращите екосистеми правят продоволствените системи, поминъка и обществото като цяло по-устойчиви на шокове и стрес. Екосистемите и местообитанията, които улесняват биологичното разнообразие, са полезни за цялостната стабилност на производството на култури. По-устойчивото производство на селскостопански продукти, което е по-слабо зависимо от торове и химикали/пестициди, ще направи сектора по-слабо зависим от външни ресурси и като цяло по-устойчив, включително на неизбежните въздействия от изменението на климата. Това важи и за горското стопанство, рибарството и други сектори, които зависят от природата. Възстановените екосистеми с по-голямо биологично разнообразие ще бъдат по-устойчиви на външни заплахи и на въздействията от изменението на климата и природните бедствия.

Чрез екосхеми, мерки за агроекология и климат и помощ за зелени инвестиции ОСП предоставя подкрепа за внедряване на устойчиви практики, като агроекология и биологично земеделие (97,6 милиарда евро за периода 2023—2027 г.). Освен това в ОСП се предвиждат задължения и подкрепа за предоставяне на консултантски услуги на земеделските стопани, които са също така от съществено значение при предприемането на големи промени в земеделските системи или при внедряване на иновативни или сложни практики. Успоредно с това дружествата в и извън продоволствената верига осигуряват бързо разширяващо се разнообразие от частно финансиране за регенеративно селско стопанство.

Като част от необходимите усилия за по-голяма устойчивост, земеделските стопани се нуждаят от достъп до най-съвременни иновации. Новите технологии могат да помогнат за повишаване на устойчивостта както на селското стопанство, така и на залесените земи, и да осигурят средства за защита на реколтата от последиците от изменението на климата, загубата на биологично разнообразие и влошаването на състоянието на околната среда. Вследствие на това има значително търсене от страна на селекционери на растения и земеделски стопани в ЕС и в световен мащаб на по-добре адаптирани сортове, като се използват по най-добрия начин всички видове подходи за селекция, включително нови геномни техники.

Новите геномни техники (НГТ) се развиват бързо през последните две десетилетия. Тези иновативни техники могат да подобрят реколтата. Примерите включват растения с подобрена толерантност или устойчивост към болести и вредители по растенията, растения с подобрена толерантност или устойчивост към въздействията от изменението на климата, включително екстремни температури или суши, подобрена ефективност на

използването на хранителни вещества и вода в растенията и растения с по-високи добиви. В повечето случаи прилагането на тези нови техники за селекция на растения означава, че растенията могат да се развият по-бързо (например, ако са необходими няколко години за растение, селектирано чрез нови геномни техники, да достигне до пазара, за същото растение, селектирано чрез конвенционални методи на селекция, може да са необходими 10—15 години), по-евтино и по-специално промените може да са по-целенасочени и прецизни, отколкото при използване на конвенционална селекция или установени геномни техники. Наличието на модерен набор от правила може да увеличи конкурентоспособността на селското стопанство на ЕС, да отключи научноизследователския потенциал на ЕС и да осигури по-голямо разнообразие от храни за потребителите, като същевременно увеличи глобалната продоволствена сигурност. Растенията, селектирани чрез нови геномни техники, може също да допринесат за намаляване на употребата и риска от пестициди, което е целта на предложението за регламент относно устойчивата употреба на продукти за растителна защита¹¹.

Предложението относно **новите геномни техники** съчетава висок стандарт на защита както на здравето на хората, така и на животните и околната среда, и допринася за гъвкава и устойчива продоволствена система чрез иновативни растителни продукти. В предложението на Комисията се предвиждат изисквания за пускане на пазара на растения, селектирани чрез нови геномни техники, както и продукти, при които — за да се избегне ненужната тежест — се взема предвид фактът, че в някои случаи новите геномни техники водят до растения и продукти, които са сравними с тези от конвенционалната селекция, а в други случаи водят до по-сложни модификации. В него също така се предлагат ясни правила за осигуряване на прозрачност относно растенията и продуктите, получени чрез нови геномни техники, включително етикетването на семената. По този начин земеделските стопани ще могат да направят ясен и информиран избор. В същото време настоящото предложение е допълнение към други методи за устойчиво земеделие, като органично земеделие, при което няма да се използват нови геномни техники.

Предложената благоприятна рамка ще подпомогне конкурентоспособността на европейските научноизследователски сектори и разнообразни сектори на селекция на растенията и земеделие. Европейският сектор на семената е най-големият износител на семена на световния пазар¹² (обхваща 20 % от световния пазар с приблизителна стойност от 7—10 милиарда евро и около 7000 малки и средни предприятия (МСП), чийто дългосрочен капацитет за иновации, конкурентоспособност и производство в ЕС са от решаващо значение за продоволствената сигурност на ЕС), като способността за използване на иновативни технологии е предпоставка за поддържане на конкурентоспособността на ЕС и постоянния му принос към глобалната продоволствена сигурност. Иновациите ще поставят ЕС в челните редици на технологичното развитие и глобалните икономически, социални и екологични ползи, генерирани от тези нови

¹¹ Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно устойчивата употреба на продукти за растителна защита и за изменение на Регламент (ЕС) 2021/2115, COM (2022)305 final, 2022/0196 (COD).

¹² Ragonnaud G., 2013 г. Пазарът на семена и растителен репродуктивен материал в ЕС в перспектива: Фокус върху дружествата и пазарните дялове. Тематичен отдел „Б“: Структурни политики и политика на сближаване. Комисия по земеделие и развитие на селските райони към Европейския парламент.

технологии. С предложението се въвежда бърза процедура за предприятията, които ще трябва или да докажат, че растенията, основани на нови геномни техники, са еквивалентни на конвенционално селектираните растения, или да преминат през пропорционална и основана на риска оценка на околната среда и безопасността, като по този начин се ускори наличността на растения и продукти, получени от тях, включително храни и фуражи, в полза на земеделските стопани и потребителите.

Каре 2. Нови геномни техники — безопасни и устойчиви храни

Устойчиви на болести картофи¹³

Устойчивите на гъбички сортове картофи са трудни за селекция, тъй като гъбичните заболявания са тежки и могат да преодолеят устойчивостта. Поради ниската наличност на сортове с устойчивост, картофите са сред културите, при които се използват най-много пестициди. Новите геномни техники могат да подкрепят и ускорят процеса на селекция, за да се получи по-бърз достъп до устойчиви на гъбички сортове.

Сортовете с трайна устойчивост към тези болести биха могли да намалят употребата на фунгициди, без да се засягат добивите. При картофите може да се постигне намаляване на употребата на фунгициди с 50—80 %, което представлява икономии на разходи за земеделските стопани, както и важна полза за околната среда. Например, според оценките, с картофите, устойчиви на болестта картофена мана, се спестяват между 4 и 15 % от разходите на хектар.

Важно е законодателната рамка да бъде балансирана и съгласувана, като на земеделските стопани и селекционерите на растения се гарантира достъп до

¹³ Schneider, K., Barreiro-Hurle, J., Kessel, G. и други, 2023 г. Икономически и екологични въздействия на устойчиви на болести култури, разработени чрез интрагенеза. EUR 31355, Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург. <https://doi.org/10.2760/715646>.

патентовани техники и материали, така че да се насърчи разнообразието от семена на достъпни цени и да се защитят селекцията и култивирането на непатентовани конвенционални и биологични култури, като същевременно се подкрепят силно иновациите в селекцията на растения чрез запазване на стимулите за инвестиране като патентите. Комисията ще оцени, като част от по-широк анализ на пазара, въздействието, което патентоването на растения и свързаните с него практики за лицензиране и прозрачност могат да окажат върху иновациите в селекцията на растения, върху достъпа на селекционерите на растения до генетичен материал и техники и върху наличността на семена за земеделските стопани, както и цялостната конкурентоспособност на биотехнологичния сектор на ЕС. Комисията ще докладва за констатациите си до 2026 г. Тя ще идентифицира евентуалните предизвикателства в сектора и ще ги използва като основа за вземане на решения за възможните последващи действия.

Заедно с днешния пакет Комисията разглежда и искането на Съвета да представи проучване, допълващо оценката на въздействието на предложението за регламент относно **устойчивата употреба на продукти за растителна защита**. Допълнителният принос показва, че предложението ще помогне да се гарантира дългосрочната сигурност на храните и фуражите. Въз основа на неофициалния документ на Комисията от 2022 г. намаленият обхват на ограниченията в чувствителни зони може да помогне за защитата на здравето на хората и околната среда, като същевременно има ограничено въздействие върху земеделието. С допълнителния принос се предоставят различни възможни начини за съзакондателите да обмислят как допълнително да намалят административната тежест, по-конкретно за много малките стопанства, и се подчертава значението на наличието на достатъчно алтернативи на химическите пестициди. Поради това Комисията очертава възможните варианти, които съзакондателите биха могли да разгледат, по-специално за определяне на по-кратки срокове, в които държавите членки да представят проекти на доклади за оценка на нови активни вещества за биологичен контрол, за допускане на временни разрешения на ниво държава членка за продукти за биологичен контрол и за разрешаване на издаването на одобрения за неограничен период от време на равнище ЕС за активни вещества за биологичен контрол. Това би означавало, че настоящата продължителна процедура за одобрение ще бъде значително съкратена и нови биологични алтернативи ще могат да бъдат въведени почти веднага, след като държавите членки приключат първата оценка.

С предложения **регламент относно производството и пускането на пазара на растителен репродуктивен материал** ще се консолидира, актуализира и опрости съществуващата правна рамка по отношение на всички сектори на семената, като се заменят 10-те съществуващи директиви. Това ще даде на земеделските стопани достъп до разнообразни, висококачествени семена и друг растителен репродуктивен материал, с които се гарантират стабилни добиви, устойчивост и други характеристики чрез устойчиви сортове растения и чрез повишени изисквания за устойчивост при изпитване на сортове (например устойчивост на болести) за всички регулирани групи култури. Семената,

получени от такива сортове, ще бъдат по-добре адаптирани към натиска в резултат на изменението на климата и ще спомогнат за гарантирането на продоволствената сигурност. Предложението ще допринесе за обхващане на 25 % от земеделската земя, използвана за биологично земеделие, чрез улесняване на регистрацията на биологични сортове посредством правила, адаптирани към принципите на биологичното земеделие. Предложението ще спомогне за опазването и подобряването на генетичното разнообразие на отглежданите култури чрез въвеждане на облекчени правила за сортовете за съхранение, мрежите за опазване на семената и обмена на видове семена между земеделските стопани, както и за подпомагане на разработването на смеси от семена. Освен това чрез него ще се повиши ефективността и ефикасността на системите за регистрация/сертифициране, като се предостави повече гъвкавост на операторите и се даде възможност за използването на биомолекулярни техники и цифровизация.

Предложението за регламент относно производството и пускането на пазара на горски репродуктивен материал ще помогне да се гарантира, че правилното дърво е засадено на правилното място, за да могат горите да процъфтяват при настоящите и прогнозираните бъдещи климатични условия. Оценката на характеристиките за устойчивост на родителските дървета дава възможност да се ускори адаптирането на горите към изменението на климата, като по този начин се гарантира продуктивността им в бъдеще. Правилата за улесняване на опазването на застрашените горски генетични ресурси ще подобрят генетичното разнообразие на дърветата. Националните планове за извънредни ситуации ще спомогнат за осигуряване на достатъчно количество горски репродуктивен материал за залесяване на райони, засегнати от екстремни метеорологични явления, пожари, огнища на вредители и други бедствия. С регламента се осигурява гъвкавост за прилагане на специфични подходи и действия в различни видове гори и горски екосистеми и се допринася за създаването на устойчиви гори, опазването на биологичното разнообразие и възстановяването на горските екосистеми. Чрез него също така се подкрепя опазването и устойчивото използване на горските генетични ресурси.

4. Осигуряване на ефективно използване на продукцията чрез справяне с хранителните и текстилните отпадъци

Хранителните отпадъци са един от най-големите източници на неефективност и натоварват ненужно ограничените природни ресурси, като използването на земята и водата. Близко 59 милиона тона храна (131 kg/жител) с приблизителна пазарна стойност от 132 милиарда евро се разхищават в ЕС всяка година¹⁴. Повече от половината хранителни отпадъци (53 %) се генерират от домакинствата, следвани от преработвателния и производствения сектор (20 %). Също така е просто неприемливо да се разхищава храна в такъв мащаб, докато гладът се увеличава в световен мащаб и 32,6 милиона граждани на ЕС не могат да си позволят правилно хранене всеки втори ден.

¹⁴ [Food waste and food waste prevention - estimates - Statistics Explained \(Хранителни отпадъци и предотвратяване на хранителните отпадъци — оценки — статистиката в достъпна форма\) \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1)

Борбата с разхищението на храни носи тройна полза: спестява се храна за консумация от човека и по този начин се допринася за продоволствената сигурност. Чрез нея се помага на дружествата и потребителите да спестяват пари и се намалява въздействието върху околната среда от производството и потреблението на храни.

Въпреки все по-ясното осъзнаване на отрицателните последици от хранителните отпадъци, пълният потенциал за намаляването на тези отпадъци все още не е реализиран. С предложените цели за намаляване на хранителните отпадъци за държавите — членки на ЕС, се подкрепя ангажиментът им, който е част от глобалните цели на ООН за устойчиво развитие (ЦУР), за намаляване наполовина на хранителните отпадъци до 2030 г. на равнище търговия на дребно и потребител. Целите ще стимулират усилията за разработване на все по-устойчива продоволствена система. За да се осигури обща и споделена отговорност в целия ЕС, в **предложението за намаляване на хранителните отпадъци** се поставя една и съща цел за всяка държава членка, като същевременно всяка от тях има свобода да предприеме най-ефективните мерки, съобразени със специфичната ѝ национална ситуация, подкрепени от инициативи за споделяне на най-добри практики и постигнати резултати, като Платформата на ЕС по въпросите на загубата и разхищението на храни. В допълнение към законодателното предложение, Комисията публикува днес сборник от решения, за да помогне на всички участници да предотвратят хранителните отпадъци на ниво потребители¹⁵. Сборникът е в отговор на препоръките от свиканите неотдавна граждански дискуссионни групи, организирани в подкрепа на промяната в поведението на потребителите¹⁶. Очаква се целите за намаляване на хранителните отпадъци да осигурят значителни ползи за околната среда и спестяване на финансови средства за потребителите (около 400 евро/домакинство/година).

За справяне с горещите точки по отношение на генерирането на хранителни отпадъци в ЕС и за ускоряване на напредъка на държавите членки към амбициозните глобални цели, конкретните цели за намаляване на хранителните отпадъци са диференцирани в продоволствената верига и се основават на най-новите научни доказателства. Чрез непрекъснатото събиране на данни ще може да се извършва проследяване и преглед на напредъка и да се осъществяват всички необходими корекции предвид напредъка на държавите членки във времето. Това ще бъде в подкрепа на стабилния принос на ЕС към ЦУР 12.3 до 2030 г. и ще осигури информация за по-нататъшния напредък към постигането на амбицията след тази дата.

Текстилните отпадъци също ненужно натоварват ограничените природни ресурси. Около 78 % от текстилните отпадъци не се събират отделно от потребителите и попадат в смесени битови отпадъци, предназначени за изгаряне или депониране. Това неефективно по отношение на ресурсите управление на отпадъците не е в съответствие

¹⁵ [European Consumer Food Waste Forum | Knowledge for policy \(Европейски потребителски форум относно хранителните отпадъци | Знания за политиката\) \(europa.eu\)](#)

¹⁶ [ECPI_Citizens Recommendations_EN_final.pdf \(europa.eu\)](#).

с целите на кръговата икономика и води до вреди за околната среда в ЕС и в трети държави, включително в развиващите се държави и сред уязвимите групи от населението, чрез прекомерни нива на емисии на парникови газове, прекомерни нива на потребление на вода, на замърсяване и земеползване. Предложените правила за въвеждане на разширена отговорност на производителя по отношение на текстилните продукти и за гарантиране на правилното управление на текстилните отпадъци имат за цел да се приложи принципът „замърсителят плаща“, да се насърчи кръговата икономика по отношение на текстила, както и дейностите, създаващи стойност, които имат важен потенциал за създаването на работни места на местно равнище. Тези правила ще подобрят пазара на употребявани текстилни продукти, като подкрепят много предприятия от социалната икономика, които функционират в този пазар, и ще стимулират иновациите в рециклирането на текстилни продукти. Увеличаването на наличността на употребявани дрехи ще създаде възможности за намаляване на разходите на гражданите в ЕС и извън него, като същевременно ще бъдат спестени природни ресурси. С хармонизираните правила относно разширената отговорност на производителя също така ще се улесни правилното функциониране на единния пазар и ще се подкрепят държавите членки при прилагането на задължението за разделно събиране на текстилни продукти от 2025 г. по съгласуван начин, така че да се осигурят равни условия на конкуренция за икономическите оператори.

5. Заключение

Последствията от кризата с климата и биологичното разнообразие стават все по-видими и в Европейския съюз. Те вече засягат почти всеки гражданин и всеки сектор на икономиката. Тъй като те са тясно свързани, са необходими действия по отношение и на двата вида кризи — изменението на климата и загубата на биологично разнообразие са двете страни на една и съща монета. Въпреки че е постигнат важен напредък по отношение на законодателството в областта на климата, такъв напредък е необходим и по отношение на законодателните предложения на Комисията относно устойчивото използване на природните ресурси на ЕС, което носи ползи едновременно за смекчаването на изменението на климата, за адаптирането към него и за биологичното разнообразие.

Законодателните предложения, представени днес, са необходими за поддържане на ангажимента на ЕС за неутралност по отношение на климата, тъй като стълбовете за климата и природните ресурси в рамките на Европейския зелен пакт се допълват взаимно. Те представляват също така важен градивен елемент за гарантиране на дългосрочна продоволствена сигурност за европейските граждани. Днешното предложение относно почвите, например, ще помогне за изпълнението на ангажимента за увеличаване на капацитета за поглъщане на естествените поглъщатели на въглерод съгласно Регламента за ЗПЗГС, както и на целите, определени от Закона за възстановяване на природата и Европейския закон за климата, като и двете представляват водещи предложения по стълбовете за климата и природните ресурси в

рамките на Европейския зелен пакт. Единствено здравите почви могат да съхраняват въглерод и да осигурят процъфтяващи сухоземни екосистеми, които са по-устойчиви на суши, наводнения, горещи вълни и други свързани с климата екстремни метеорологични условия, като по този начин допринасят за цялостната устойчивост на ЕС. Единствено природните ресурси, които са в добро състояние, могат да осигурят пътя ни към неутралност по отношение на климата. Предложената рамка за мониторинг и съответните данни са от съществено значение за адаптиране на последващите мерки за възстановяване към местните нужди. В същото време настоящото предложение е от ключово значение за улесняване на изпълнението на изискванията за мониторинг по Регламента за ЗПЗГС и ОСП. С него също така се допълва предложението за сертифициране за отстраняване на въглерод. Здравите почви ще увеличат количеството съхраняван въглерод, а оттам и стойността на свързаните кредити за намаляване на емисиите, което ще увеличи доходите на земеделските стопани.

Като цяло предложенията, които вече са направени в рамките на стълба за природните ресурси на Европейския зелен пакт и допълнени от днешния пакет, са необходими за изпълнението на правните задължения на ЕС съгласно вече приетото законодателство в областта на климата, както и на многостранните ангажименти на ЕС по рамката за биологичното разнообразие Кунмин-Монреал, тъй като ЕС продължава да работи в сътрудничество със своите държави партньори за устойчиво бъдеще. Ето защо Комисията призовава Европейския парламент и Съвета за бързо приемане на инициативите по този стълб на Зеления пакт.